

Hugo Doskočil – kněz a „diecézní konzervátor“ v Hradci Králové. Příspěvek k proměnám církevní a státní péče o sakrální památky v první polovině 20. století

Ladislav HOLOUBEK; Michal SKLENÁŘ

ABSTRAKT: *Hugo Doskočil (1875–1961) patří k osobám, které v první polovině 20. století dlouhodobě a úspěšně propojovaly církevní kariéru s působením v profánním prostředí. Kněz, absolvent studií v Římě a ve Vídni, náležel k předním osobnostem královéhradecké diecéze: úzce spolupracoval s biskupy v pozici ceremonáře, jako rektor vedl kněžský seminář, dále vyučoval v teologickém učilišti a měl řadu dalších funkcí. Uvnitř církve dosáhl uznání, jehož se mu však dostávalo také mimo ni. Po celé meziválečné období zastával funkci státního konzervátora pro okres Hradec Králové, čile korespondoval a osobně intervenoval ve prospěch památkové péče a odborného přístupu, přestože v oboru neměl systematické vzdělání. Agenda se netýkala pouze sakrálních objektů a drobných sakrálních památek, ale rovněž dalších témat (hradby a další objekty v Hradci Králové, památky ve veřejném prostoru, campanologie), prostřednictvím nichž se stal pro mnohé aktéry a instituce přirozeným a respektovaným partnerem. Činnost přesahovala hranice okresu a biskup Mořic Pícha jej přilehavě označil za „diecézního konzervátora“. Symbiózu přerušilo vyšetřování, zařazení do vykonstruovaného procesu a věznění mezi lety 1949 a 1955.*

KLÍČOVÁ SLOVA: 20. století; dějiny; památková péče; státní konzervátoři; římskokatolická církev; královéhradecká diecéze; Hugo Doskočil (1875–1961)

Hugo Doskočil – priest and “diocesan conservator” in Hradec Králové. A contribution to the changes in the church and state care of sacral heritage properties in the first half of the 20th century

ABSTRACT: *Hugo Doskočil (1875–1961) was one of the persons who in the first half of the 20th century successfully combined his ecclesiastical career with his work in the profane environment. He was a priest, a graduate of studies in Rome and Vienna, and was one of the leading figures of the Hradec Králové diocese: he worked closely with the bishops as a ceremonialist, as rector of the seminary, taught at the theological school, and held many other positions. He achieved recognition within the Church, but also received recognition outside the Church. Throughout the interwar period, he held the position of state conservator for the Hradec Králové district, corresponded frequently and personally intervened in favour of conservation and professionalism, although he had no systematic training in the field. His agenda was not only related to sacral buildings and small sacral heritage properties, but also other to topics (fortification walls and other buildings in Hradec Králové, heritage properties in public space, campanology), through which he became a natural and respected partner for many actors and institutions. His activities went beyond the borders of the district, and Bishop Mořic Pícha aptly described him as a “diocesan conservator”. This symbiosis was interrupted by investigation, inclusion in a mock trial, and imprisonment between 1949 and 1955.*

KEYWORDS: 20th century; history; conservation; state conservators; Roman Catholic Church; Hradec Králové Diocese; Hugo Doskočil (1875–1961)

Jednoznačné rozlišování mezi církevní a státní péčí o sakrální památky se může při pohledu na české dějiny 20. století zdát relevantní, protože odpovídá komplikované pozici institucionalizované religiozity u nás, obtížím vyplývajícím z perzekuce a nezájmu nebo třaskavému tématu majetku církve. V minulosti stejně jako v současnosti ovšem někdy docházelo k symbióze, nebo alespoň korektní spolupráci mezi kněžími a patrony, představiteli církevní správy

a správy státní, spolky, farníky a duchovním správcem. Hugo Doskočil tyto někdy striktně oddělované či reálně oddělené rámce spojoval přímo ve své osobě: byl jak vysoce postaveným knězem královéhradecké diecéze, tak státním konzervátorem a zcela přirozeně vykonával současně úlohu rektora kněžského semináře stejně jako čestnou funkci ochránce a dokumentátora památek.

Úřad diecézního konzervátora Biskupství královéhradeckého založil až Dominik Duka v roce 2005¹ a příslušné agendě se v před-

■ Poznámky

1 Srov. *Organizační řád Biskupství královéhradeckého ze dne 1. 1. 2005*, Hradec Králové 2005. – Viz též partikulární předpis České biskupské konference *Interní normy péče o zvony, varhany, movité památky, archiválie a farní*

Obr. 1. Královéhradecký biskup Josef Doubrava asi v roce 1918. Archiv Biskupství královéhradeckého.

Obr. 2. Královéhradecký biskup Mořic Pícha a kněží královéhradecké diecéze v roce 1939, Hugo Doskočil stojící pátý zprava. Archiv Biskupství královéhradeckého.

chozím období věnoval některý z konzistorních radů nebo biskup. Pozice s tímto označením přesto figuruje v názvu příspěvku, byť s užitím uvozovek, a to nejen kvůli tomu, že Hugo Doskočil činnost zmíněného centra anticipoval, ale vyřizované agendy si v zásadě odpovídají, a můžeme tak hledat delší kontinuální linii. Systemizace konzistoře ani státní památkové péče označení „diecézní konzervátor“ *de iure* neznala, Hugo Doskočil ji však *de facto* vykonával a značně přesahoval oficiální, geograficky vymezené označení konzervátora pro okres Hradec Králové. Následující text tedy připomíná zajímavou postavu českých církevních dějin a dějin české památkové péče.

Kněz Hugo Doskočil

Pozdější kněz s mnohostrannými zájmy se narodil 1. dubna 1875 ve východočeské obci Hnátnice v čp. 128 do selské rodiny Antonína a Magdaleny Doskočilových.² V roce 1895 zakončil gymnázium v Lanškrouně maturitní zkouškou s vyznamenáním, teologická studia absolvoval – taktéž s vyznamenáním – na papežské univerzitě *Ateneo de Propaganda Fide*³ a formaci ke kněžství v české koleji Bohemicum. Kněžské svěcení přijal v Římě 10. března 1900, následně zahájil pastorační působení ve své domovské diecézi kaplanským rokem

1

■ Poznámky

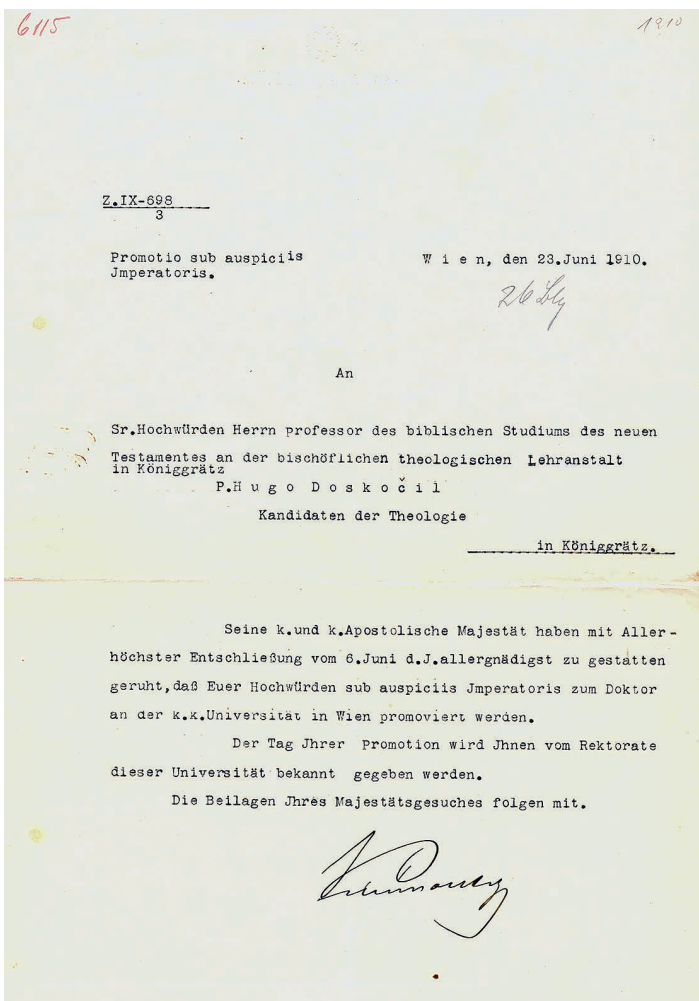
kroniky (interní materiál), Praha 1999, dostupné z: https://cbk.blob.core.windows.net/cms/ContentItems/297_00297/10-pece-o-zvony.pdf. – Dále viz Radek Martinek et al., *Záchrana a inventarizace drobných církevních fondů*. Archiválie, knihy, notový materiál a liturgické textílie, Olomouc 2008.

² Srov. Státní oblastní archiv v Zámruku, f. 190, Sbírka matrik 1587–1949, sig. 3111, Hnátnice, matrika narozených 1867–1879, s. 126. – Obec Hnátnice se poprvé připomíná k roku 1364, patřila do panství Žampach a v době narození Huga Doskočila do správního okresu Lanškroun; roku 1850 se stala samostatnou a samosprávnou obcí a v roce 1855 zde vznikla farnost. Podrobněji viz Radim Dušek, *Hnátnice*, Ústí nad Orlicí 1998. – Těž: Radim Dušek, *Obyvatelé obce Hnátnice 19. a počátku 20. století*, Ústí nad Orlicí 2014.

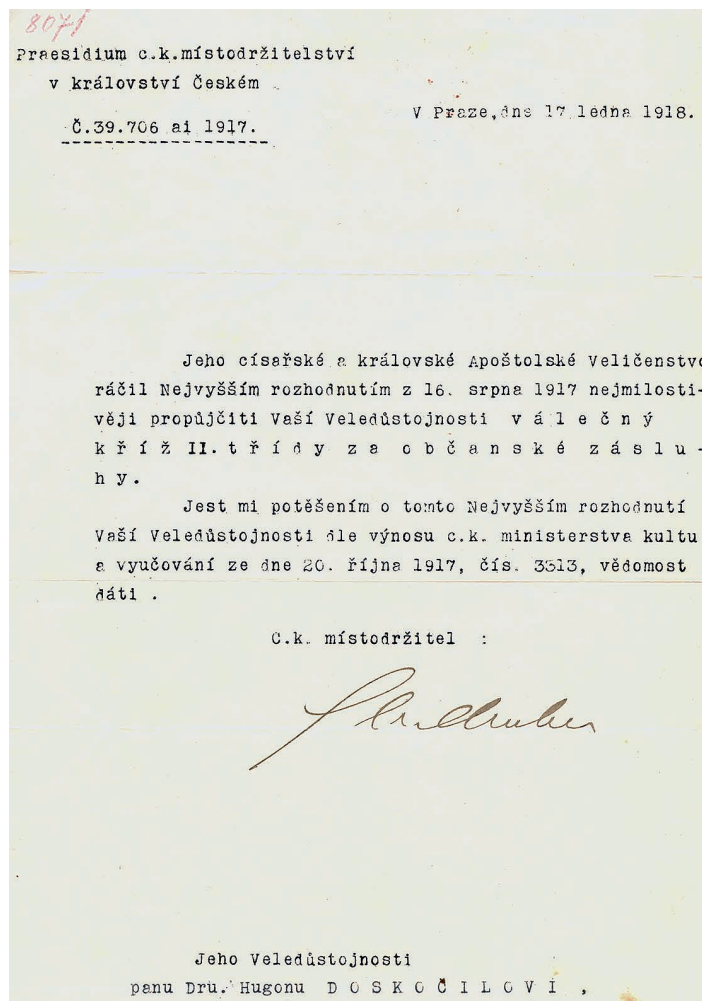
³ Dnešní název: Pontificia Università Urbaniana, v soudobých pramenech běžně zkracován původní název na *Propaganda fide*.

2

3

4

Obr. 3. Sdělení o promoci konané sub auspiciis, 1910. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

Obr. 4. Oznámení o udělení válečného kříže 2. třídy za občanské zásluhy, 1917/1918 SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

od srpna 1900 do srpna 1901.⁴ Krátká pastorační zkušenost proběhla v německojazyčné obci Gross Auzim (Velký Uhřínov); kromě mateřského a německého jazyka ovládal rovněž italštinu. Ihned poté se od 1. září 1901 stal sekretářem a ceremonářem královéhradeckých biskupů Edvarda Jana Nepomuka Brynychy a Josefa Doubravy.⁵

Právě z pozice ceremonáře se Hugo Doskočil přirozeně etabloval v centru „diecézního dvora“:⁶ výkon funkce přinášel absolventovi zahraničních studií úzký kontakt s ordinářem a dalšími představiteli místní církve, jako „mladistvý ceremonář“ se účastnil organizování významných církevních událostí ve městě. Třicetiletý muž pak 30. listopadu 1905 odešel do Vídně,⁷ kde se na Vídeňské univerzitě věnoval dalšímu studiu určenému pro budoucí vyu-

čující v kněžských seminářích. Zázemí nalezl v prostorách Frintanea, pastoračně působil jako český kazatel. Tři rigorózní zkoušky s obhajobami prací absolvoval s vyznamenáním, promoce doktorem teologie se konala 12. července 1910,⁸ a to za přítomnosti císaře (*sub auspiciis*).⁹

■ Poznámky

4 Srov. Archiv Biskupství královéhradeckého (dále jen ABI-HK), f. Biskupská konzistoř Hradec Králové, Hugo Doskočil – osobní karta.

5 Srov. ABIHK, f. Biskupská konzistoř Hradec Králové, Hugo Doskočil – osobní karta.

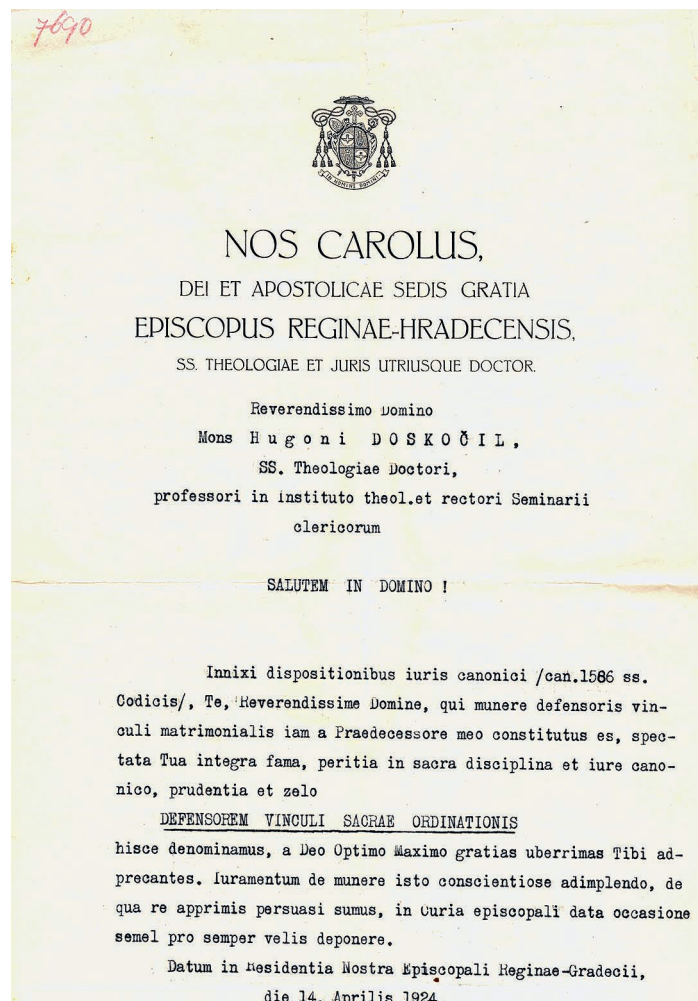
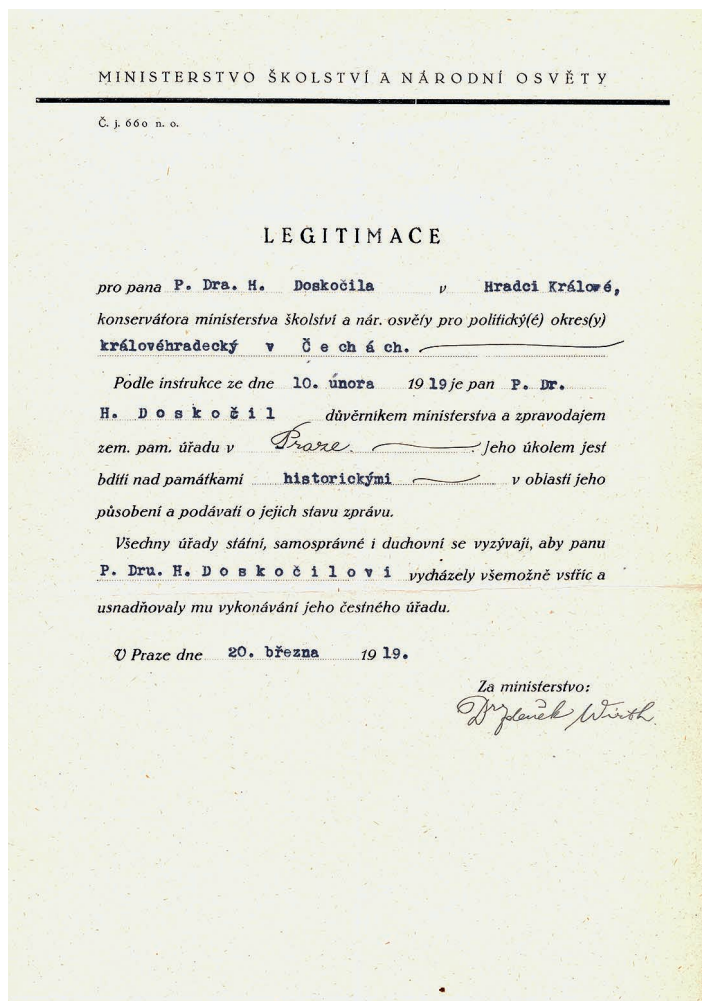
6 Pojem „diecézní dvůr“ zde označuje sociální prostředí kleriků v ústředí diecéze významně ovlivňované diecézním biskupem a zvykovým kariérním řádem. Ke konceptu dvorů a jejich využití v církevně-historickém bádání na příkladu královéhradecké diecéze viz Michal Sklenář, *Děkan Václav Boštík. Farnost v Ústí nad Orlicí mezi lety 1927 a 1963 jako obraz dějin římskokatolické církve*. Praha – Brno 2019, zejm. s. 23–24, 41–46, 160 nn.

7 Srov. Státní oblastní archiv v Zámruku – Státní okresní archiv Hradec Králové (dále jen SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové), f. 2677 Biskupský seminář Hradec Králo-

vé 1706–1948 (1960), depositum Biskupství královéhradeckého, k. 76, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi (dále jen SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi), jmenovací dekrety 1901–1947, potvrzení o výkonu funkcí sekretáře a ceremonáře biskupa Josefa Doubravy ze dne 30. 11. 1905.

8 Srov. ABIHK, f. Biskupská konzistoř Hradec Králové, Hugo Doskočil – osobní karta.

9 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, f. 2677 Biskupský seminář Hradec Králové 1706–1948 (1960), k. 87, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, osobní korespondence, koncept žádosti Huga Doskočila císaři Františku Josefu I. a žádost akademickému senátu univerzity o promoci *sub auspiciis* ze dne 4. 10. 1909. Titul doktora teologie představuje určitou badatelskou obtíž, protože jednoznačný pramen potvrzující jeho získání v Římě nebo ve Vídni chybí; později je Hugo Doskočil uváděn pouze s jednou zkratkou ThDr. Údaj o třech rigorózních zkouškách z biblické teologie, dogmatické teologie a církevního práva je zřejmě správný, ale přesná specializace se v následných textech a vzpomínkách ztrácí. Údaj o doktorátu z církevního (kanonického) práva vychází ze soupisu Klemens Honeck, *Dissertationsverzeichnis von 1831 bis 1984*, Wien 1986, s. 162.

Obr. 5. První legitimace pro Huga Doskočila ve funkci státního konzervátora pro okres Hradec Králové, 1919. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

Obr. 6. Jmenovací dekret Huga Doskočila defensorem vinculi při církevním soudu v Hradci Králové, 1924 SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

Po návratu do českých zemí zůstal Hugo Doskočil dlouhodobě spojen s kněžským seminářem a bohosloveckým učilištěm v Hradci Králové.¹⁰ V první instituci zastával v letech 1909–1912 nejprve pozici vicerektora¹¹ a následně stál mezi lety 1912 a 1949 v jejím čele jako rektor.¹² Od roku 1914 vykonával rovněž funkci konzistorního rady a přísedícího, přičemž do jeho agendy s největší pravděpodobností náležely záležitosti běžného chodu semináře, alumnů včetně těch pobývajících v zahraničí, dále spisy týkající se hřbitovů, vybraných středních škol a určených vikariátů.¹³ Od roku 1915 Doskočil figuroval mezi členy komisí u katechetických zkoušek pro střední školy,¹⁴ od roku 1921 pak mezi prosynodálními exami-

nátory.¹⁵ Nadále mohl uplatnit své organizační schopnosti, například při eucharistickém kongresu v roce 1912.¹⁶

S vedením bohoslovců byla úzce provázána výuka v diecézním učilišti, kde se věnoval přednáškám z Nového zákona (1909–1949) a poz-

■ Poznámky

10 Ke starším dějinám semináře v Hradci Králové viz Ladislav Holoubek, Život a výuka v hradeckém semináři od roku 1714 do konce 19. století, in: Petr Polehla (ed.), 350 let královéhradecké diecéze, Červený Kostelec 2015, s. 209–233. – Též: Ladislav Holoubek, Královéhradecký biskupský seminář v 18. a 19. století, Královéhradecko 10, 2019, s. 61–90.

11 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, jmenovací dekret vicerektorem biskupského semináře v Hradci Králové ze dne 1. 10. 1909. Zároveň byl rektorem semináře jmenován František Rejl (1865–1935), kněz a politik, blízký spolupracovník královéhradeckých biskupů. Viz Matěj Ondřej Havel, František Rejl. Kněz, vědec a politik, Červený Kostelec 2016.

12 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety

1901–1947, jmenovací dekret vicerektorem biskupského semináře v Hradci Králové 31. 8. 1912.

13 ABIHK, f. Archiv biskupa Josefa Doubravy, instrukce pro konzistoř ze dne 1. 1. 1912. – Instrukce předpokládala souběh funkcí rektora a konzistorního rady. Nezanedbatelná část agendy kněžského semináře byla totiž vyřizována prostřednictvím konzistoře, proto biskup přistoupil k logickému propojení. Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, f. 2677 Biskupský seminář Hradec Králové 1706–1948 (1960), depositum Biskupství královéhradeckého, kniha č. 57, inv. č. 191, podací protokol rektorátní 1879–1914.

14 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, jmenovací dekret členem komise u katechetických zkoušek ze dne 19. 1. 1915.

15 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, jmenovací dekret prosynodálním examinátorem ze dne 21. 11. 1921.

16 Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, litterae testimoniales ze dne 11. 9. 1912. Dále srov. XXIII. mezinárodní eucharistický kongres ve Vídni r. 1912. Původní zpráva české sekce, Praha 1912, s. 341.

ději také křesťanského umění (1936–1949). Zatímco biblistická studia patří k obvyklým součástí teologických kurikul, byť je v královéhradeckém případě zprostředkovávali odborníci na jiné předměty, výuku křesťanského umění zavedl teprve biskup Josef Doubrava v roce 1913,¹⁷ což dobře ilustruje jeho priority i ve vztahu ke vzdělávání budoucích kněží (viz dále).¹⁸

Stejně jako další kanovníci a vyučující v teologickém učilišti působil Hugo Doskočil také u církevního soudu v Hradci Králové.¹⁹ Hned při reformě tribunálu navazující na vydání Kodexu kanonického práva se z rozhodnutí biskupa Josefa Doubravy v roce 1919 stal obhájcem svazku v manželských kauzách (*defensor vinculi*), v letech 1938–1940 zde působil jako viceoficiál a od roku 1941 jako oficiál.²⁰ Narůstající prestiž Huga Doskočila zdůraznily postupně získané tituly monsignora (1922), čestného kanovníka Katedrální kapituly při chrámu Svatého Ducha v Hradci Králové (1929) a domácího preláta Jeho Svatosti (1935).²¹ Kněz, jehož vzestup vykazoval až do poloviny 20. století prvky úspěšné církevní kariéry, se ovšem těšil značnému renomé i v profánním prostředí: jeho odborné zájmy dalece přesahovaly hranice teologické vědy, přičemž první a nejvýznamnější oblast představuje zájem o historii, dějiny umění a ochranu památek.

Jmenování Huga Doskočila konzervátorem

K 1. lednu roku 1912 vznikla nová instrukce pro biskupskou konzistoř v Hradci Králové, která obsahovala systemizaci úřadu a vymezení jednotlivých úkolů. Předpis obsahoval komplexní sadu pokynů týkajících se vyřizování písemností, chodu kanceláře, distribuce agend mezi jednotlivé konzistorní rady, postupu při případných sporech mezi nimi, ale také kupříkladu požadovaného oděvu nebo vytápění místností. Tehdejší biskup Josef Doubrava si umělecko-historickou oblast v předpisu vyhradil pro sebe: přípis týkající se těchto témat sice fakticky nadále vyřizoval konzistorní rada, ale předkládaly se přímo biskupovi. Umělekohistorická oblast v instrukci zahrnovala následující agendy: architektonické, archeologické a umělecké otázky stavby nových sakrálních objektů a far, záležitosti inventářů, předmětů umělecké hodnoty a konečně jednání se sbory pečujícími o památky.²² Z hlediska biskupa se jednalo o krok zapadající logicky do okruhu jeho zájmů – jako osobnost renesančního typu měl o dějiny a umění zájem a mimo jiné vlastnil velkou sbírku obrazů, později věnovanou městské galerii v Hradci Králové.²³

Hugo Doskočil náležel jak z pozice ceremonáře, tak později rektora bohosloveckého učiliště k blízkým spolupracovníkům královéhra-

deckého ordináře, respektive ordinářů. Jeho vzhled do dějin umění a ochrany památek byl ale oficiálně vyjádřen světskou funkcí konzervátora pro okres Hradec Králové. Systém lokálních konzervátorů navazoval na dopisovatele Ústřední komise a v zásadě přetrvával až do vzniku zákona o památkové péči, čestná pozice měla značnou vážnost, zastávali ji přední znalci a jejich provázanost poskytovala příležitost také k neformálním kontaktům.²⁴ Krátce po vzniku Republiky československé se z pozice přednosta památkového oddělení a následně od roku 1923 přednosta osvětového odboru ministerstva školství a národní osvěty stal hlavním organizátorem památkové péče včetně nové koncepce a personálního obsazení Zdeněk Wirth.²⁵ První obrysy systému památkové péče začaly být v návaznosti na starší přípravy zřejmé již v listopadu roku 1918. Ke Státnímu památkovému úřadu v Praze, Brně a Bratislavě se nadále přidružovala síť dobrovolných okresních konzervátorů, kteří se věnovali dokumentaci a popularizaci, poskytovali informace o výkopech, nálezech a ohrožených objektech, v případě potřeby měli zakročit v jejich prospěch.²⁶

V roce 1919 došlo ke jmenování nových konzervátorů²⁷ včetně Huga Doskočila,²⁸ který při této příležitosti uctivě poděkoval nejen Zemskému památkovému úřadu v Praze,²⁹ ale textem s obdobnými formulacemi také Zdeňku Wirthovi za „vzácnou přízeň, že pověřen jsem byl čestným úkolem konzervátora pro historické, umělecké a lidové památky v okrese Královéhradeckém a [chci] dáti zároveň ujištění, že bude mojí upřímnou snahou věnovati veškerou péči ochraně řečených památek“.³⁰ Čestná funkce navazovala na zájem o obor, vyjádřený již v roce 1916 pozicí redaktora Památek archeologických.³¹ Hugo Doskočil se kromě toho v průběhu 1. světové války zabýval záchranou zvonů, takže jmenování potvrdilo existující vazby.³²

Každodennost meziválečného konzervátora

Instrukce vydaná 10. února 1919 Ministerstvem školství a národní osvěty Republiky čes-

■ Poznámky

¹⁷ Srov. Pavel Jäger, Výuka a osobnosti diecézního teologického institutu ve 20. století, in: Polehla (pozn. 10), s. 235–252, cit. s. 241.

¹⁸ Srov. Ladislav Holoubek, Josef Cibulka, královéhradecká diecéze a biskupský seminář Hradec Králové mezi lety 1910 a 1919 ve svědectví dokumentů biskupského archivu, in: Michal Sklenář – Kristina Uhlíková – Vít Vlnas (edd.), *Josef Cibulka. Kněz, pedagog a historik umění ve 20. století*, Praha 2020, s. 81–98, zejm. s. 84–85.

¹⁹ S odkazy na prameny a další literaturu srov. Monika Menke, *Soudnictví římskokatolické církve v českých ze-*

mích v období kodifikovaného kanonického práva, Olomouc 2015, s. 94–103.

²⁰ Srov. ibidem, s. 98.

²¹ Srov. ABIHK, f. Biskupská konzistoř Hradec Králové, Hugo Doskočil – osobní karta. – SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, f. 2677 Biskupský seminář Hradec Králové 1706–1948 (1960), k. 76, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, breve papeže Pia XI. ze dne 10. 1. 1935.

²² Srov. ABIHK, f. Archiv biskupa Josefa Doubravy, instrukce pro konzistoř ze dne 1. 1. 1912.

²³ Srov. Tereza Cachová et al., *Biskup Josef Doubrava. Milovník umění a mecenáš. Odkaz královéhradeckého biskupa městu Hradec Králové*, Hradec Králové 2019. Jana Croý, Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence, Hradec Králové 2014, s. 229–245. – Tomáš Petráček, Josef Cibulka, typologie a strategie kněžské služby v moderních dějinách českých zemí, in: Sklenář – Uhlíková – Vlnas (pozn. 18), s. 39–56, zde s. 45.

²⁴ K institucionalizaci ochrany památek v rakousko-uherské monarchii v podobě Ústřední komise pro zachování a výzkum historických památek (1873) a Ústřední komise pro péči o památky (1911) viz Vratislav Nejedlý, Vznik a vývoj státem organizované památkové péče v českých zemích od počátku do konce Habsburské monarchie, in: Ivana Maxová et al., *Péče o architektonické dědictví I. Vybrané kapitoly k tématu péče o stavební a umělecké památky*, Praha 2008, s. 29–44. – Marek Krejčí, K výročí Ústřední komise pro památkovou péči, *Zprávy památkové péče* 61, 2001, č. 6, s. 171–172. – Michal Novotný, *Česká památková péče mezi ideály a realitou* (disertační práce), Katedra dějin umění FF UP, Olomouc 2019, s. 39, 126, 221 a passim.

²⁵ Srov. Kristina Uhlíková, Zdeněk Wirth, český historik umění a organizátor památkové péče, in: Jiří Roháček – Kristina Uhlíková (edd.), *Zdeněk Wirth pohledem dnešní doby. Soubor příspěvků*, Praha 2010, s. 9–28.

²⁶ Petr Štoncner, Zdeněk Wirth a systém státní památkové péče v období první republiky, in: Roháček – Uhlíková (pozn. 25), s. 181–208.

²⁷ Ibidem, s. 189.

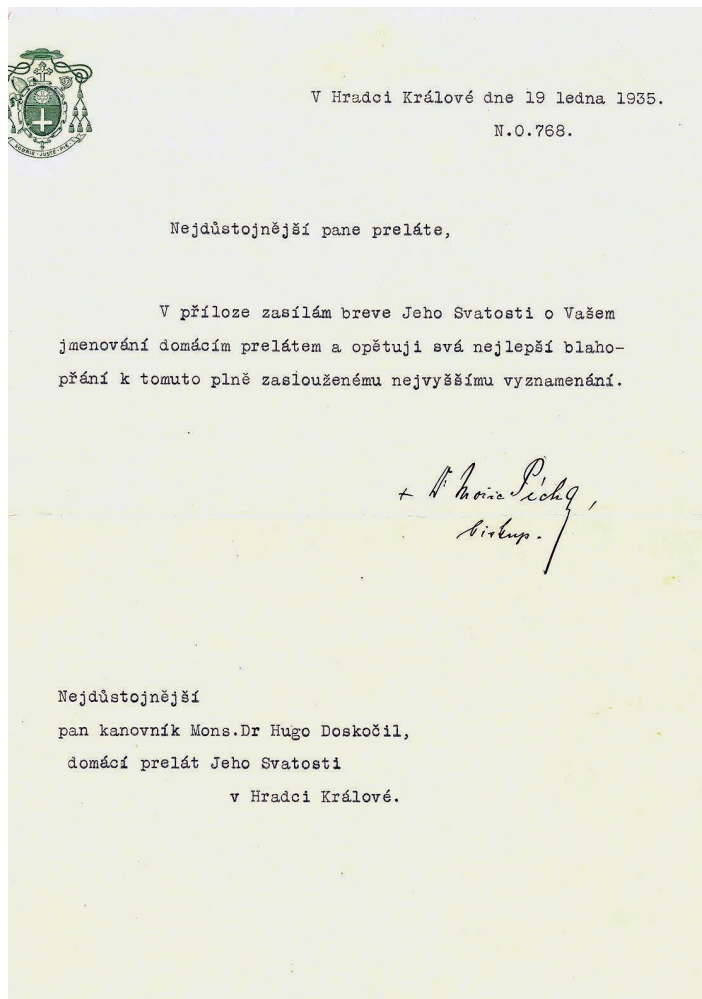
²⁸ Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, jmenovací dekret konzervátorem pro okres Hradec Králové ze dne 20. 3. 1919 (rozhodnutí bylo učiněno 17. 3. 1919).

²⁹ Srov. SOA v Zámruku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, průklep dopisu Huga Doskočila Zemskému památkovému úřadu v Praze ze dne 28. 4. 1919.

³⁰ Archiv (spisovna) Ústavu dějin umění AV ČR, Oddělení dokumentace, f. Zdeněk Wirth, korespondence, Hugo Doskočil, dopis Huga Doskočila Zdeňku Wirthovi ze dne 27. 4. 1919.

³¹ Srov. Jindřich Matiegka, Zprávy z Archeologické komise při České Akademii, *Památky archeologické* 28, 1916, č. 4, s. 206–261, zde s. 261.

³² Srov. Karel Chytil, Zpráva o záležitostech soupisu zvonů, *Památky archeologické* 28, 1916, č. 4, s. 257–259, zde s. 257.

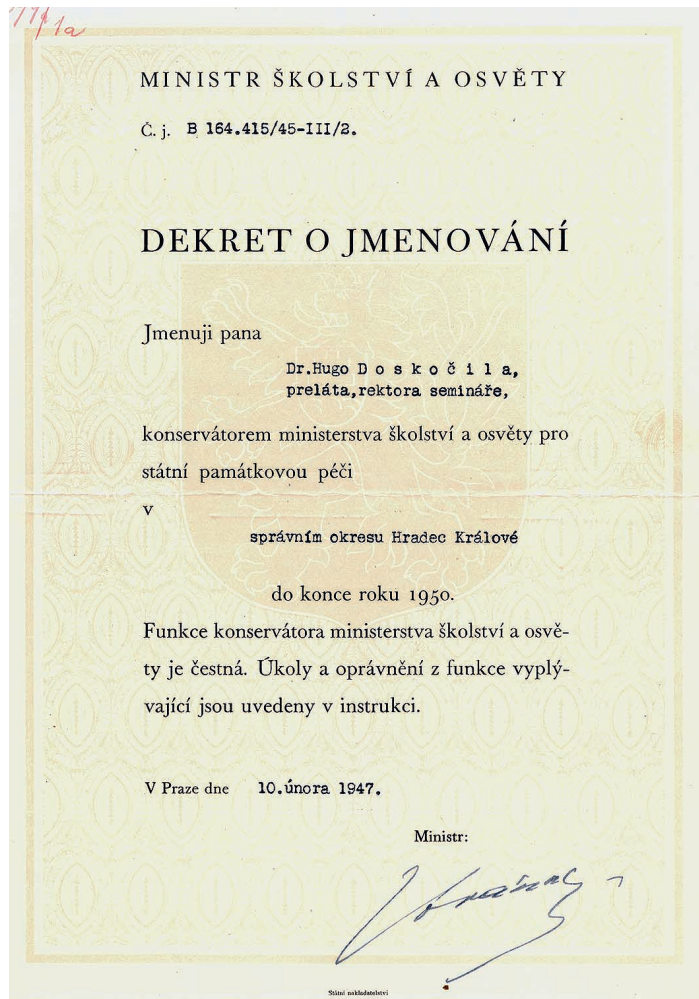

7

Obr. 7. Sdělení Mořice Píchy o jmenování Huga Doskočila prelatem Jeho Svatosti, 1935. SOA v Zámruku – SOkA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

Obr. 9. Jmenování Huga Doskočila státním konzervátorem okresu Hradec Králové, 1947. SOA v Zámruku – SOkA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

koslovenské popisovala konzervátory jako „důvěrníky“ osvětového odboru ministerstva a „zpravodaje“ zemských památkových úřadů. Primární úlohu spolupracovníků vnímala jako „zpravodajskou a soupisnou“, „v druhé řadě jest činnost konzervátorů extenzivní a má účelem popularisovati cíle a úkoly památek všeho druhu v nejširších vrstvách lidových pomocí přednášek nebo literární činnosti“.³³ Zachovaný korpus korespondence týkající se památkové péče a začínající rokem 1918 nám umožňuje průhled k běžným tématům řešeným Hugem Doskočilem po jeho jmenování okresním konzervátorem v Hradci Králové; již jednotlivé dokumenty z počátku 20. století ale svědčí o tom, že biskupský ceremonář měl k historii a památkové péči blízko.

8

Vnitřní přehled o agendě usnadňoval nedochovaný podací deník vedený zřejmě podle číslování s písmenem P za lomítkem. Při analýze písemností je třeba mít na paměti, že se podstatná část jednání vedla pouze nebo částečně ústně, což z korespondence jasně vysvítá. Kromě toho se památková péče odehrávala na bázi osobních vazeb a minimálně některé otázky, například hřbitovů nebo interiérů kostelů, se považovaly za důležité a zároveň delikátní. Hugo Doskočil se do práce vrhl se značným zaujetím, paralelní agenda navíc v čase postupně narůstala a řada projektů se pochopitelně řešila delší čas. Funkce také neznamenala pouze písemný styk, ale rovněž osobní návštěvy dotčených míst, spojované někdy s vizitacemi, prohlídky a setkání, spolupráci s kněžími či majiteli nemovitostí. Ojedinele se můžeme setkat také s označením „diecézní konzervátor“.

Témata korespondence

V následujícím textu výběrově nahlédneme do obsahu korespondence podle typických témat, po celou první polovinu 20. století v zásadě stabilních. Někdy oslovoval okresního

konzervátora přímo Státní památkový úřad, aby doporučil odborníky, zaslal stanoviska k opravám sakrálních památek, zúčastnil se kolaudace, stal se členem komise, podal zprávu o konkrétním projektu nebo zjistil fakta při nejasnostech (kupříkladu stav oprav kostela v Lochenicích)³⁴. Jindy naopak iniciativní ochránce památek Hugo Doskočil po obdržení příslušné informace sám vstoupil do dění – například se zabýval vyúčtováním oprav nebo varoval před extenzivními zásahy spočívajícími v otlukách původních omítek v barokním kos-

■ Poznámky

33 Výnos Ministerstva školství a národní osvěty z 10. února 1919 č. 650 n. o., čl. 5. – Obecně k tématu Marek Krejčí, Možnosti a limity meziválečné památkové péče, in: Jana Kleinová (ed.), *Věda a technika v českých zemích mezi světovými válkami*, Praha 2014, s. 357–356.

34 Srov. SOA v Zámruku – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Zemského památkového úřadu Hugu Doskočilovi ze dne 2. 12. 1919.

tele v Žamberku a jejich nahrazení omítkou „reformní“. ³⁵

Velmi často rektora kontaktovali lokální aktéři, především duchovní správci, dále představitelé samosprávy, učitelé nebo představení řeholního společenství, ale také firmy, které jej žádaly o konzultaci nebo intervenci v určité záležitosti. Jednalo se o úpravy kostelů, změny ikonografického programu, opravy nejruznějšího typu (včetně kostela v rodné Hnátnici v roce 1937) a jejich případné reklamace, prosby o komentář k zaslaným výkresům, zhodnocení umělecké kvality výzdoby vitrají a jiných předmětů. Z dopisů vysvítají aktuální otázky „vhodných“ či „užitečných“ doplňků v interiérech. ³⁶ Takto se farář v Kyšperku Adolf Hubálek na Huga Doskočila v roce 1926 obrátil jako na jakéhosi spojence ještě před návštěvou farníků: *„V Kunčickém kostele chtějí zavést elektrické světlo [,] a co nelze schvalovati – také kolem obrazu! Rám obrazu by toho ani nesnesl, pak šňůra žárovek nebývá spolehlivá. Já jim to nechci dovoliti. [...] Račte jim to [při plánovaném osobním setkání] vymluvit. Na místě by bylo zavést světlo pod chór [,] na každou stranu jedno [...] světlo – neboť tam budou nyní lavice [,] a byla by tam tma. Potom na chóře dvě světla a doprostřed stropu nějakou ampulu s matovým sklem, aby byla osvětlena loď kostela [,] Na oltář jim neračte dovolovati. Mám s takovou umíněností selskou pravou svízel. Oni všemu lépe rozumějí než já – tak ať to slyší z kompetentních míst. [...] Ve farní [kostele] nám šňůra hoří každou chvíli. [...] Nebylo by možno Vám, vysocedůstojný pane doktore, se k nám brzy podívat a na místě jim poradit [,] kam a jak vést světelné vedení, aby to zase nezkopali?“* ³⁷

Potíže provádějící obnovu sakrálních památek po 2. světové válce vyjádřil také administrátor v Neratově. Když se v květnu 1946 obrátil na Huga Doskočila a psal mu o havarijním stavu kostela a přesunu bohoslužeb do kaple, žádal o intervenci ve prospěch opravy kostela: *„Již jsem chtěl kostel znovu zakrýt lepenkou nejvyšší kvality a kvalitní prací. Ale bohužel se mi postavilo do cesty několik pánů, neboť jsou toho mínění, že by to bylo zbytečné vydání peněz. Nikdo mi ale není schopn říci, bude-li definitivní zakrytí eternitem provedeno. Pravděpodobně chtějí začít na podzim.“* ³⁸ Pisatel se ovšem obával, zda zásah již nebude uskutečněn pozdě. Závěr dopisu vyznívá vzhledem k následné devastaci objektu chmurně, administrátor totiž žádal o fotografie původního vzhledu neratovského kostela, které by sám zaplatil a využil jako dary pro dobrodince. ³⁹

Konzervátor se však nevěnoval výhradně kostelům. K předmětům jeho zájmu náležely drobné sakrální památky, jejich ochrana a pro-

blémy spojené s umístěním či hledáním místa nového (ale také analogické otázky spojené s památnými stromy). Po roce 1918 se vyskytl problém poškozování církevních památek, zejména soch svatého Jana Nepomuckého, informace o poškozených památkách se ovšem objevovaly i jindy. Podle potřeby rovněž zasílal dokumentační fotografie. ⁴⁰

Město Hradec Králové – témata církevní i profánní ⁴¹

Podstatná část námětů v dopisech se logicky váže k biskupskému městu. Již během episkopátu Josefa Doubravy vznikla přátelská spolupráce mezi biskupem, Hugem Doskočilem a architektem Bůžou Dvořákem, ⁴² jež pokračovala i v dalších letech. Teprve Mořic Pícha přistoupil mezi roky 1939–1941 k rozsáhlé opravě katedrály Svatého Ducha a restaurování jejího interiéru, přičemž projekt se stal jedním z důležitých počínů jeho působení. ⁴³ Stav biskupského kostela před zahájením prací nám zprostředkovávají zprávy stavitele Roberta Schmidta, které měl Hugo Doskočil k dispozici. ⁴⁴ Vícekrát se vyjadřoval ke kostelu Panny Marie na Velkém náměstí (bývalému kostelu Tovaryšstva Ježíšova). ⁴⁵ Při opravě jeho věží, financované Náboženskou maticí v letech 1924–1925, se již z úsporných důvodů nepokračovalo průčelím, které trpělo opadanou omítkou a vlhkostí, takže v roce 1939 podpořil svým stanoviskem opravu kostela. ⁴⁶

Součástí komplexu kněžského semináře tvořila od počátku 18. století budova bývalého purkrabství, která na začátku 30. let 20. století prošla rekonstrukcí. Projekt mělo podpořit ministerstvo veřejných prací v čele s Janem Dostálkem částkou 50 000 korun, ⁴⁷ reálná podpora byla o deset tisíc nižší, ⁴⁸ a na intervencích ve prospěch podpory se významně podílel kněz a tehdejší senátor František Rey, jenž o jednáních podrobně referoval. ⁴⁹

Hradec Králové procházel stejně jako jeho okolí v meziválečném období výrazným všestranným rozvojem. Ačkoliv plán na vytvoření Velkého Hradce Králové se v této době neuskutečnil, de facto bylo město se samostatnými přílehlými obcemi značně propojeno. Tvůrce moderní podoby města, architekt Josef Gočár, postupně dvakrát rozšířil původně navržený regulační plán právě s ohledem na Velký Hradec Králové míněný jako sídlo pro 100 000 obyvatel s veškerým potřebným zázemím. ⁵⁰ V kontextu

³⁶ Obecně k tématu viz Jiří Pometlo – Michal Sklenář, Josef Cibulka a sakrální architektura první poloviny 20. století v českých zemích, in: Sklenář – Uhlíková – Vlnas (pozn. 18), s. 169–192. – Jitka Jonová, Boj proti „modernismu“ v sakrálním umění v době pontifikátu Pia XI. se zřetelem k českým zemím z pohledu papežské diplomacie, in: Sklenář – Uhlíková – Vlnas (pozn. 18), s. 193–212.

³⁷ SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Adolfa Hubálka Hugu Doskočilovi ze dne 14. 2. 1926.

³⁸ SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis E. Haika Hugu Doskočilovi ze dne 13. 5. 1946.

³⁹ K místu, jeho dějinám a obnově viz Tomáš Kutil, *Zázrak v Neratově. Josef Suchár v rozhovoru s Tomášem Kutilem*, Praha 2018.

⁴⁰ Srov. Zprávy, *Zprávy památkové péče* 2, 1938, č. 3, s. 42–45, cit. s. 44.

⁴¹ K působení Huga Doskočila v královéhradeckém regionu viz podrobněji Ladislav Holoubek – Michal Sklenář, Hugo Doskočil, „diecézní konzervátor“ na Královéhradecku v první polovině 20. století, *Královéhradecko* 12, 2021, s. 53–61.

⁴² Srov. Jana Croý, *Královéhradečtí biskupové a jejich rezidence*, Hradec Králové 2014, s. 232.

⁴³ Srov. ibidem, s. 261.

⁴⁴ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, zpráva Roberta Schmidta pro Státní památkový úřad ze dne 19. 2. 1934 a dopis Roberta Schmidta Městskému úřadu v Hradci Králové ze dne 25. 5. 1937.

⁴⁵ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Huga Doskočila Zemskému památkovému úřadu ze dne 31. 10. 1920.

⁴⁶ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Huga Doskočila okresnímu úřadu v Hradci Králové ze dne 13. 7. 1939.

⁴⁷ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis tajemníka ministerstva veřejných prací H. Vrbického Hugu Doskočilovi ze dne 30. 12. 1930.

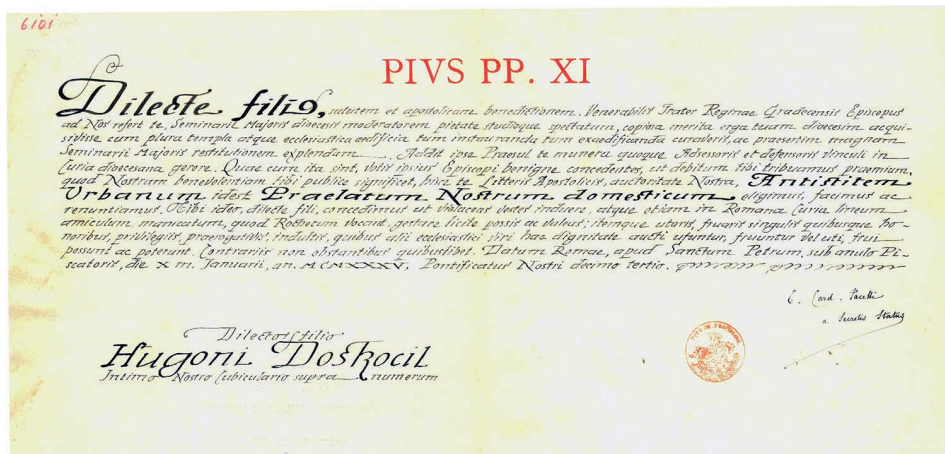
⁴⁸ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis přednosty Státního památkového úřadu Hugu Doskočilovi ze dne 8. 8. 1933.

⁴⁹ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Františka Reyla Hugu Doskočilovi ze dne 10. 7. 1931.

⁵⁰ Srov. podrobněji s odkazy na prameny a literaturu ve stati Roman Horký – Petr Grulich – Jaroslava Pospíšilová, Meziválečný Salon republiky, in: Radek Bláha et al., *Hradec Králové. Historie, kultura, lidé*, Praha 2017, s. 441–502, cit. s. 442–457.

■ Poznámky

³⁵ Srov. SOA v Zámru – SOkA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, korespondence ke kostelu v Žamberku z léta 1928.

8

Obr. 8. Breve Pia XI. se jmenováním Huga Doskočila přelátem Jeho Svatosti, 1935. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

těchto jednání a rozsáhlé stavební činnosti se Hugo Doskočil věnoval různým úkolům, například lektorskému posudku monografie Jana Dostálka o soudobé sakrální architektuře⁵¹ nebo popularizaci.

Již od začátku května 1919, tedy krátce po nástupu do funkce konzervátora, se Hugo Doskočil začal věnovat tématu „zachování charakteristických částí městských hradb“.⁵² V rámci příprav nové sochy svatého Jana Nepomuckého podle předlohy stojící na Malém náměstí v Hradci Králové přizvala roku 1930 městská rada Huga Doskočila do osmičlenné komise, jež při prohlídce díla u kameníka Václava Škody návrh posuzovala. Kromě konzervátora zde figuroval mimo jiné starosta města Josef Pilnáček nebo ředitel muzea Ludvík Domečka.⁵³

Propojení s dalšími funkcemi

V zachovalé korespondenci se můžeme přesvědčit o stálém vlivu pozice rektora. Zároveň se zakázkou na křtitelnicí pro farní kostel ve Velkém Uhřínově se tak Hugo Doskočil zabýval dodáním dvou lustrů pro kněžský seminář od téhož zhotovitele, Josefa Stejskala ze Státní průmyslové školy v Hradci Králové.⁵⁴ Pro výrobu pontifikální sady parament se použila část zásilky brokátu pocházející z Rýmařova,⁵⁵ k zajímavostí lze řadit prosbu děkana z Ledče nad Sázavou trpícího oční chorobou o „liturgickou lžičku“ užívanou v seminářích.⁵⁶ V některých dopisech se setkáváme s echem ceremoniálního působení.⁵⁷ Z doby po 2. světové válce máme doklad o tom, že byl Hugo Doskočil předsedou dozorčí rady Chrámového družstva,⁵⁸ které se ohrazovalo proti kritice rychlého vydání kancionálu bez imprimatur uveřejněné v Ordina-

riátním listu diecéze královéhradecké. Ve strukturách Chrámového družstva se ovšem mohl pohybovat i dříve, jednalo se o čestnou funkci.

Kampanologie, církevní hudba a další obory

Druhou, široce známou specializací Huga Doskočila byla kampanologie. Věnoval se kolaudování či popisu nově pořízených zvonů,⁵⁹ odborným i popularizačním přednáškám⁶⁰ a rovněž expertním konzultacím při opravách těchto hudebních nástrojů.⁶¹ Jak vysvitá z korespondence, na konzervátora se přitom kněží obraceli jako na svého kolegu a současně odborníka. V průběhu 1. světové války a rekvizic se podílel na rozsáhlém dokumentování zvonů, iniciovaném zemským konzervátorem,⁶² a v zachraňování zvonového dědictví pokračoval také v době existence tzv. protektorátu Čechy a Morava.⁶³ Spolupracoval s Václavem Wagnerem, Jaroslavem Dobrodinským, Františkem Procházkou a Ladislavem Vachulkou a účastnil se prohlídek zvonů shromážděných ve sběrně na Manínách v Praze, díky nimž nakonec nebyly z protektorátu odvezeny a znič-

■ Poznámky

51 Jan Dostál, *Liturgický sloh a novodobá tvorba chrámová*, Hradec Králové 1945. – Viz též Pometlo – Sklenář (pozn. 36), s. 184–186, 190–192.

52 Srov. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Huga Doskočila Státnímu památkovému úřadu ze dne 3. 5. 1919, dopis Státního památkového úřadu (Lukáš Jeřábek, Stanislav Sochor) Městské radě Hradec Králové ze dne 25. 6. 1919 a dopis Státního památkového úřadu (Lukáš Jeřábek, Stanislav Sochor) Městské radě Hradec Králové ze dne 25. 6. 1919.

53 Srov. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis technické kanceláře města Hradec Králové Hugu Doskočilovi ze dne 22. 5. 1930.

54 SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Huga Pavla (?) Hugu Doskočilovi ze dne 15. 11. 1929, č. j. 1627.

55 SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Státní odborné školy pro průmysl hedvábnický Křesťanské akademii v Praze 21. 7. 1937 (dopis zaslán v opisu Hugu Doskočilovi z ministerstva školství a národní osvěty). Celkově se jednalo o 98 m² látky.

56 Srov. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Chrámového družstva Huga Doskočilovi ze dne 1. 5. 1929. Oproti liturgiím křesťanského Východu, kde je věřícím běžně podáváno tělo a krev Krista současně pomocí lžičky, se na Západě prosadil odlišný ritus svatého přijímání. Z Říma ovšem historicky známe také liturgickou fistuli určenou pro přijímání z kalicha. Srov. Josef Foltýnovský, *Pastorálka, Liturgika*, Olomouc 1936, s. 202, 214, 264.

57 Srov. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Jana Kočvary, faráře v Rychmburku, Hugu Doskočilovi ze dne 16. 7. 1928.

58 Srov. SOA v Zámru – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis Chrámového družstva v Pelhřimově Hugu Doskočilovi ze dne 30. 4. 1947.

59 Srov. Hugo Doskočil, *Nová zvonová hra ve Staré Boleslavi*, *Věstník katolického duchovenstva* 33, 1933, č. 10, s. 76–77. – A. F., *Svatá Hora nad Příbramí má nové zvony*, *Hlas* 61, 1934, č. 4580, s. 5.

60 Srov. Pavel Kopeček, *Liturgické hnutí v českých zemích a pokoncilní reforma*, Olomouc 2016, s. 155–156. – Pavel Kopeček, *Liturgické hnutí v českých zemích, Církevní dějiny* 9, 2016, č. 20, s. 11–46, cit. s. 34. – Třetí sjezd katolíků diecéze královéhradecké, spojený se sletem Orla župy Brynychovy a sjezdem katol. studentstva čl. v Hradci Králové ve dnech 18., 19. a 20. srpna 1923, *Hlas lidu* 17, 1923, č. 82, 30. 7., s. 5.

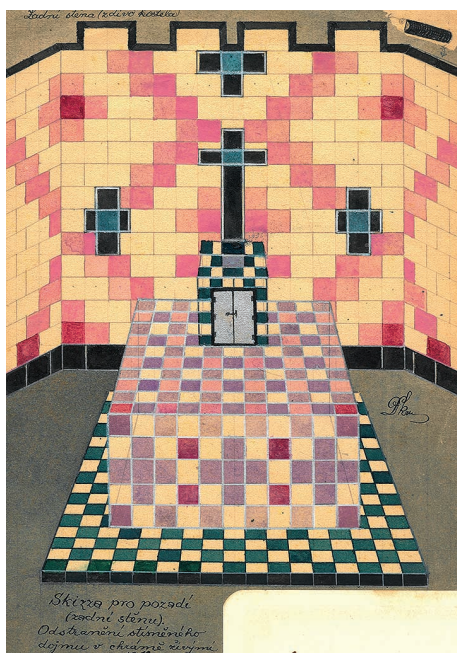
61 Srov. V., *Památný zvon Sv. Jan Křtitel v Solnici bude zachráněn*, *Večer* 19, 1932, č. 191, 17. 8., s. 3.

62 Srov. Josef Šrámek, *Královéhradecké zvony ve věru Velké války* (inventura problematiky), *Královéhradecko* 10, 2019, s. 281–313, cit. s. 284–285.

63 Srov. František Kolář, *Zvon Kryštof v Rychnově n. Kn.*, *Vládní vojsko* 6, 1943, č. 6, s. 147–149. – Obecně k tématu viz Radek Lunga, *Průběh a rekvizice českých zvonů za druhé světové války*, in: kolektiv pracovníků Kanceláře pro oběti nacismu, *Nepřichází-li práce k Tobě. Různé podoby nucené práce ve studiích a dokumentech. Kommet die Arbeit nicht zu Dir. Verschiedene Formen der Zwangsarbeit in Studien und Dokumenten*, Praha 2003, s. 123–130, 398–405.

10

11

Obr. 10. Detail návrhu konzervátorských prací a dalších úprav v katedrále Svateho Ducha v Hradci Králové, 1936. SOA v Zámrsku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

Obr. 11. Návrh využití mozaiky v interiérech kostelů kvůli „optickému zvětšení a odstranění stísněnosti“, 1940. SOA v Zámrsku – SOKA Hradec Králové, depositum Biskupství královéhradeckého.

ny některé historicky cenné zvony.⁶⁴ Ve válečných letech se podílel na rozhlasovém pořadu Zvony mého kraje, který posluchačům zprostředkoval hlas zvonů, a zároveň vznikala rozsáhlá sbírka nahrávek na gramofonových deskách.⁶⁵

Dále nelze nezmínit liturgickou hudbu a hudbu vůbec. Hugo Doskočil měl zřejmě absolutní hudební sluch, rozuměl klavírům,⁶⁶ varhanám i dalším nástrojům. Kromě popularizačních přednášek se jeho hudební vlohy občas promítaly do konzervátorské činnosti. Obdržel kupříkladu informace o plánované opravě varhan v Českém Meziříčí včetně rozpočtu – firma komunikovala přímo s duchovním správcem, ale „prelátovi a státnímu konservátorovi“ zaslala projekt k nahlédnutí.⁶⁷ Hugo Doskočil nezapomněl ani na svůj původ v hnátnickém statku: nejenže se v rodné obci účastnil slavností, ale měl také blízký vztah ke koním, a dokonce se osobně podílel na záchraně hřebčína v Kladru-bech, jemuž hrozil zánik.

Kněží a dějiny umění

Na evidentní skutečnost, že zejména v první dekádě let po roce 1918 byla patrná nevráživost mezi římskokatolickou církví a československým státem, někteří kněží reagovali více či méně cílevědomými snahami o překlenování předsudků a odsudků. Uměleckou a uměnovědnou oblast přitom můžeme označit za výrazná pole, kam toto úsilí směřovalo. Část kléru se angažovala v rámci české Katolické moderny,⁶⁸ kněžskou dráhu a akademické působení spojoval Josef Cibulka,⁶⁹ specificky pro dějiny umění lze připomenout pomocného pražského biskupa Antonína Podlahu⁷⁰ nebo kněze litoměřické diecéze a konzervátora litoměřického okresu Vinzenze Luksche.⁷¹

Vyzařování mimo církevní oblast⁷² a uznání v odborných kruzích je v uvedených případech možné dokumentovat odborným dílem, množstvím kontaktů, činností přesahující obvyklé společenské hranice a antagonismy nebo texty uveřejněnými u příležitosti jubileí a nekrology. Zmínění klerici tvořili integrální součást římskokatolické církve, v oborech historie, dějin umění a památkové péče neměli vždy systematické vzdělání, ale dokázali se v nich etablovat a dlouhodobě profilovat jako odborníci i popularizátoři. Prostřednictvím vlastní píše, osobních kontaktů a erudice dokázali překlenovat hranici mezi církevní a světskou sférou, a to kontinuálně nejen v době rakousko-uherské monarchie, ale také v letech existence protikatolické Republiky československé či později.

Perzekuce a závěr života

Hugo Doskočil díky opakovaným jmenováním zastával téměř jistě pozici konzervátora ve správním okrese Hradec Králové kontinuálně po celé období let 1919–1949.⁷³ Poslední mandát mu měl podle jmenovacího dekretu ze dne 10. února 1947 skončit rokem 1950.⁷⁴ Dne 28. srpna 1949 ovšem došlo k zatčení Huga Doskočila, a to v souvislosti s likvidací odbojové skupiny Jánošík. V královéhradeck-

■ Poznámky

⁶⁴ Srov. Jiří Křížek – Petr Štoncer, „Své hořké sny at sám jen sním“. Životopis Václava Wagnera, in: Václav Wagner, *Umělecké dílo minulosti a jeho ochrana*, Praha 2005, s. 91–101, cit. s. 97, obr. na s. 129.

⁶⁵ Srov. SOA v Zámrsku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, korespondence Českého rozhlasu týkající se konzervátorské činnosti Hugu Doskočilovi ze dne 5. 4. 1940. – Zvony mého kraje. Jak je zachycuje rozhlas, *Lidové noviny* 48, 1940, č. 258, 24. 5., s. 3.

⁶⁶ Srov. Marek Šimůnek, S Petrofem od kolébky, *Hudební rozhledy* 59, 2006, č. 7, s. 54–55, zde s. 54.

⁶⁷ Srov. ABIHK, f. Biskupská konzistoř, fas. Hugo Doskočil, dopis Josefa Melzera (továrna na varhany a harmonia v Kutné Hoře) Hugu Doskočilovi 25. 7. 1942.

⁶⁸ Viz Martin C. Putna, *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848–1918*, Praha 1998, s. 276–373.

⁶⁹ Viz Sklenář – Uhlíková – Vlnas (pozn. 18), *passim*.

⁷⁰ Viz Marie Ryantová et al. (edd.), *Antonín Podlaha. Kněz ve vědách o historii a umění*, Praha 2017.

⁷¹ Viz Martin Barus, Vinzenz Luksch – život a dílo „litoměřického Podlahy“ v drobné srovnávací perspektivě, in: *ibidem*, s. 217–233.

⁷² Obecně ke „kněžskému občanskému angažmá“ po 1. světové válce viz Jiří Hanuš – Petr Husák, Kněžská identita ve 20. století, in: Jiří Hanuš et al., *„Služebníci neužiteční“. Kněžská identita v českých zemích ve 20. století*, Brno 2015, s. 5–48, cit. s. 28–29.

⁷³ Srov. Předpisy, řízení, zprávy a osobní věci památkové služby, *Zprávy památkové péče* 3, 1939, č. 2–3, s. 44–48, cit. s. 47. – František Roubík, *Příručka vlastivědné práce*, Praha 1941, s. 107. – Ucelená řada jmenovacích dekretů se sice zřejmě nedochovala, ale nemáme důvod se domnívat, že by došlo k přerušení spolupráce.

⁷⁴ Srov. SOA v Zámrsku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, jmenovací dekret konzervátorem okresu Hradec Králové ze dne 10. 2. 1947. – Dále srov. Přehled zákonodárství, ustanovení a organizačních opatření ve věcech památkové péče, *Zprávy památkové péče* 8, 1948, č. 1, příloha, s. 4. – Dále srov. SOA v Zámrsku – SOKA Hradec Králové, pozůstalost po ThDr. Hugu Doskočilovi, jmenovací dekrety 1901–1947, korespondence týkající se konzervátorské činnosti, dopis ministerstva školství a osvěty Hugu Doskočilovi ze dne 10. 2. 1947.

kém kněžském semináři měl rektor podle vykonstruovaného obvinění poskytovat úkryt hledaným osobám („agent CIC“) a podílet se na tisku letáků. Již čtyřiasmdesátiletý kněz měl zdravotní obtíže, z výsledkových protokolů vyplývá, že se snažil na svůj zdravotní stav, jakož i na odbornou práci včetně konzervátorské činnosti a celkovou vyčílenost opakovaně poukazovat, podstoupil urologické operace a k hlavnímu líčení jej převezl sanitní vůz. Státní soud v Praze v rámci procesu „Dr. Hugo Doskočil a spol.“ 3. srpna 1950 vynesl trest desetiletého odnětí svobody, kněz si jej odpykával nejprve v Plzni-Borech a posléze ve Valdicích. Prezident republiky Antonín Zápotocký mu 13. ledna 1955 udělil milost, čestná občanská práva získal zpět 18. července 1956. Hugo Doskočil poté dožil v Hradci Králové, kde 9. srpna 1961 zemřel a byl pohřben v rodné obci Hnátnice. Rehabilitační rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové pak nese datum 11. července 1990.⁷⁵

Výmluvný doklad, v jaké situaci se Hugo Doskočil na sklonku života ocitl, představuje soubor materiálů z doby po udělení milosti prezidentem republiky po uplynutí poloviny trestu odnětí svobody, která také promíjela peněžitý trest. Krátce po propuštění se 21. února 1955 propuštěný vězeň obrátil na svého biskupa Mořice Píchu dopisem, psaným v nemocnici v Jičíně před přemístěním do fakultní nemocnice v Hradci Králové.⁷⁶ Dopis zahájil jednání o zaplacení pohledávek za léčení – kněz odvádějící čtyři dekády určitou část svého platu „na budoucí odpočivné a nemocničné“ se ocitl zcela bez finančních prostředků a bez přiznaného důchodu.⁷⁷ Církevní představení zřejmě vůbec neobdrželi oficiální sdělení o zadržení a odsouzení Huga Doskočila, konzistoř pak na konci května 1955 žádala královéhradeckou nemocnici o prominutí platby s odůvodněním, že „Dr. Hugo Doskočil byl r. 1949 zajištěn. V této době, kdy byl odsouzen, pozbyl veškerého svého majetku. Po svém propuštění z vazby ve Valdicích dne 2. února [1955] ocitl se úplně bez prostředků, a žije t. č. z milodarů [...] než bude vyřízena jeho žádost o důchod.“⁷⁸

Závěr

V neděli 23. března 1941 proběhla slavnostní opětovná konsekrace katedrály Svatého Ducha v Hradci Králové. Biskup Mořic Pícha ve svém děkovném proslovu řekl: „Na svých cestách visitačních po diecési [...] shledal jsem téměř všude naše venkovské kostely východních Čech, mnohdy to skvosty stavitelského umění, nejen v nejlepším stavu, ale přímo nádherně opraveny a vyzdobeny, díky horlivosti duchovních správců a velké obětavosti věřící

cích a patronů kostelů, ale také nezměrné lásce a odbornému zásahu našeho diecézního konzervátora preláta Msgra dra Huga Doskočila.“⁷⁹ Označení „diecézní konzervátor“ sice nebylo oficiálním označením funkce, ale výstižně charakterizovalo a charakterizuje osobní styl a územní rozsah činnosti zmíněného kněze a státního konzervátora v okrese Hradec Králové, proto se znovu objevilo v názvu tohoto příspěvku.

Hugo Doskočil (1875–1961) dosáhl v rámci *cursus honorum* římskokatolické církve a dvora královéhradecké diecéze pevného postavení: díky svému talentu mohl absolvovat teologická studia a formaci ke kněžství v Římě a ve Vídni, stal se blízkým spolupracovníkem královéhradeckých biskupů Edvarda Jana Brynychy, Josefa Doubravy, Karla Kašpara a Mořice Píchy, dlouhá léta stál jako rektor v čele královéhradeckého kněžského semináře a vyučoval v tamním teologickém učilišti, obdržel tituly čestného kanovníka, monsignora a preláta Jeho Svatosti. Zároveň se ale z pozice konzervátora intenzivně zapojoval do ochrany památek, a to po tři dekády – od roku 1919 až do roku 1949. Díky zachovanému korpusu archiválií máme možnost nahlédnout do mnohovrstevnaté agendy podrobněji. Hugo Doskočil intervenoval ve prospěch konkrétních sakrálních i jiných objektů, korespondoval a osobně se setkával s duchovními správci, představiteli samosprávy, umělci a dalšími aktéry. V oblasti památkové péče dokázal nejen kontinuálně a velmi působivě, ale v lokálních podmínkách se skutečně prosadil jako široce uznávaný specialista, přestože v oboru neměl systematické vzdělání. Vysokou inteligenci ostatně projevoval také v jiných oblastech, ať už se jednalo o kampanologii, hudbu, zoologii, dendrologii nebo historickou chronologii.

V případě Huga Doskočila nenacházíme ani náznak explicitního despektu vůči němu ze strany společnosti vně církve, jež bychom mohli zejména po roce 1918 očekávat. Vyjadřoval se k proměnám Salónu republiky stejně jako k rekonstrukci královéhradecké katedrály, k opravám kostela přistupoval obdobně vážně jako k profánním budovám. Zařadil se tedy k dalším kněžím, kteří propojovali síť církevní a odborné. Takto úspěšně působil od závěrečných let podunajské monarchie až do doby perzekuce ze strany komunistického totalitního panství, kdy byl v důchodovém věku odsouzen ve vykonstruovaném procesu. Léta 1949–1955 strávil ve věznicích a dožil v jisté osamocenosti v Hradci Králové. Představitelé systému, otevřeně a tvrdě prosazujícího ateismus, již vzdělaného partnera z řad římskokatolického kléru údajně nepotřebovali, ostatně péče o sakrální

památky rozhodně nepatřila k jejich prioritám. Hugo Doskočil, majitel prstenu obdrženého darem při promoci *sub auspiciis*, již své znalosti uplatnit nemohl.

Mgr. Ladislav HOLOUBEK

Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové
ladislav.holoubek@uhk.cz

PhDr. ThLic. Michal SKLENÁŘ, Ph.D. et Ph.D.

Ústav pro studium totalitních režimů
michal.sklenar@ustrcr.cz

■ Poznámky

75 Podrobněji k perzekuci Huga Doskočila a odbojové organizaci Jánošík viz pramenně podložený výzkum Tereza Poláčková, *Hugo Doskočil, římskokatolický kněz a jeho údajná protistátní činnost* (bakalářská práce), Katedra historie FF UP, Olomouc 2017. – Viz též Petra Gabrielová, Kartotéka akce „48“ a vyhodnocení tzv. protistátní činnosti členů Církve římskokatolické ve vybraných tzv. ilegálních skupinách, in: *Sborník Archivu bezpečnostních složek IX*, 2011, s. 45–94, cit. s. 71 a passim. – Karel Otčenášek et al. (edd.), *Kamínky 2. Drobná svědeckví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti*, Hradec Králové 2000, s. 131. – Zmínky o návratech Huga Doskočila do rodné obce přináší Radim Dušek, *Langšperská kaple Nanebevzetí Panny Marie 1898–1998*, Ústí nad Orlicí 1998, s. 54.

76 Srov. ABIHK, f. Biskupská konzistoř, č. j. NE 898/1955, dopis Huga Doskočila Mořici Píchovi ze dne 21. 2. 1955.

77 Ibidem.

78 ABIHK, f. Biskupská konzistoř, č. j. NE 898/1955, dopis Biskupské konzistoře Hradec Králové Klinické nemocnici VLA v Hradci Králové ze dne 31. 5. 1955.

79 Řeč J. E. njdp. biskupa Dr. Mořice Píchy při svěcení katedrály, *Časové úvahy* 44, 1941, č. 2–3, s. 44–48, cit. s. 44. Měsíčník vyšel s titulem *Obnovené katedrále sv. [sic] Ducha v metropoli východních Čech*. – Označení „diecézní konzervátor“ použil rovněž Pavel Jäger, *Výuka a osobnosti diecézního teologického institutu ve 20. století*, in: *Polehla* (pozn. 10), s. 235–252, cit. s. 241.